

Ljusdals kommun genomför just nu en ombyggnation av Källbacka särskilt boende, som när det är färdigt kommer det att ha 24 platser.

Ombyggnationen innebär bland annat att lokalerna anpassas för kognitivt sjuka vilket ställer särskilda krav på utformningen av boendemiljön.

Ombyggnationen beräknas vara färdig i och tas i bruk i januari 2027.

Historik

I Ljusdals kommun finns flera olika typer av boende för äldre. *Trygghetsboende* för den som vill ha mer trygghet och social samvaro än vad den kanske får i sitt nuvarande hem. *Korttidsboende* för växelvård och avlastning för personer som behöver regelbunden, tillfällig eller akut avlastning samt *särskilt boende*, när stöd och hjälp i det egna hemmet inte längre är tillräckligt.

Demografikurvan för kommunen pekar på att allt fler kommer att ha behov av omsorg under de kommande åren och i dagsläget har omkring 75 procent av de boende på kommunens övriga omsorgsboenden någon form av kognitiva symtom.

Kognitiva sjukdomar är en av de snabbast växande folksjukdomarna, både i Sverige och globalt.

Varje år insjuknar uppemot 25 000 personer i demenssjukdom, de allra flesta är äldre personer. Efter 65 års ålder ökar risken betydligt – var femte person över 80 år är drabbad. Det totala antalet demenssjuka i Sverige beräknas till närmare 150 000 personer, en siffra som kommer att öka i takt med att andelen äldre blir fler.

År 2030 beräknas 180 000 personer ha en demenssjukdom, 2050 kan så många som 250 000 vara drabbade, om dagens befolkningsprognoser slår in och inget botemedel har utvecklats till dess.¹

Inriktning och kriterier för uppdraget

Konstnären behöver ta stöd i aktuell forskning kring vårdmiljöns betydelse vid kognitiv sjukdom. Mycket kunskap finns exempelvis att inhämta hos Demenscentrum, Silviahemmet samt Myndigheten för delaktighet.

En av de ledande svenska forskarna är Helle Wijk, professor vid Göteborgs universitet. Hon har över 30 års erfarenhet av geriatrisk omvårdnad och undervisar och forskar inom området vårdmiljöns betydelse för patienters/boendes hälsa samt miljön som hinder och stöd för vårdens genomförande. Hennes avhandling *Colour perception in old age* (2001) handlar just om en medveten användning av färger i livsmiljön hos personer med kognitiv sjukdom.

Helle menar bland annat att: *Miljön får inte vara provokativ, det vill säga hotande eller svårtolkad med mycket visuellt brus. Det är viktigare är att den är stimulerande, vacker och trivsamt att vistas i.²*

---

¹ <https://www.demenscentrum.se/Fakta-om-demens/Vad-ar-demens>

² <https://www.demenscentrum.se/arbete-med-demens/teman/dagverksamhet-i-inspiration#sida-6486>

I rapporten *Miljöanpassningar som bidrar till ökad delaktighet. Stöd för att underlätta aktivitet och delaktighet för personer med demenssjukdom* slår man också fast att:

*Det är viktigt att man enkelt ska kunna uppfatta och förstå bilder, installationer eller skulpturer i miljön. Abstraktionsförmågan minskar för många personer med demenssjukdom och det måste man ha i åtanke när man väljer konst. Alltför enkel konst som inte erbjuder alternativa tolkningar och associationer kan dock upplevas som enbart tråkig.*³

I samråd med verksamheten har arbetsgruppen för projektet valt att koncentrera uppdraget till att omfatta två olika aktivitetsytor, en utomhus och en inomhus. Gemensamt för dessa är att de båda ska stimulera sinnen och gärna inspirera till rörelse.

1. Innergården

Mitt i verksamheten, helt omsluten av huskroppar, skapas en trygg utemiljö som ska erbjuda möjlighet till både fysisk aktivitet och avkoppling. Det kommer bland annat att finnas ytor för odling i gemensamma planteringar och tanken är att det som finns här ska kunna skötas om av boende och personal tillsammans, som en gemensam aktivitet.

De hårdgjorda ytorna kommer att vara uppvärmda för att möjliggöra för utomhusvistelse året om.

2. Gemensam aktivitetsyta

En mötesplats som främjar samtal och minnen. Här finns det utrymme för kreativitet och det ska också vara enkelt att möjliggöra för extra rörelse i vardagen.

Den konst som planeras här behöver vara flyttbar för att kunna anpassas efter verksamhetens behov.

Det finns inget krav på att båda platserna måste omfattas av den konstnärliga gestaltningen och de konstnärer som tilldelas ett skissuppdrag väljer själva om de vill utgå från en eller båda platserna i sina skisser. De konstnärer som tilldelas skissuppdrag kommer också att få besöka Källbacka samt få utförligare information om de aktuella områdenas förutsättningar.

Ledmotivet för uppdraget är framför allt att miljön ska vara harmonisk och ge trygghet, hemkänsla och trevnad för de boende.

Tidigare erfarenhet av gestaltungsuppdrag i vårdmiljöer för kognitiv sjukdom är meriterande.

Följande kriterier gäller också för gestaltungsuppdraget:

- Hänsyn ska tas till vårdhygieniska riktlinjer. Det innebär exempelvis att konstverk inomhus behöver tåla städning som genomförs för att minska smittspridning och att textilier måste kunna tvättas i en vanlig tvättmaskin.
- I valet av material ska hänsyn tas till trygghet och säkerhet, det vill säga att materialet ska vara vad det ser ut att vara. Exempelvis: ett handtag som ser ut att vara av trä ska vara av trä. Ett föremål som ser ut att vara starkt får inte ge vika om man lutar sig mot det.

---

³ *Miljöanpassningar som bidrar till ökad delaktighet* (s. 24) Myndigheten för delaktighet, 2015

- Hänsyn ska även tas till boendets fysiska säkerhet samt tillgänglighetsaspekter, transportflöden och brandkrav.
- Ljusdals kommun eftersträvar också att den konst som upphandlas till våra offentliga miljöer ska vara väl anpassad ur ett förvaltningsperspektiv. Konstnären ska kunna presentera lösningar för hur konstverket ska skötas och underhållas och försäkra sig om att en tillräckligt hög nivå av hållbarhet uppnås.

Tidsplan

➤ Sista dag för intresseanmälan	2026-05-04, kl 23.59
➤ Tilldelning av två parallella skissupdrag	senast 2026-05-18
➤ Besked till samtliga intresseanmälningar	senast 2026-05-18
➤ Sista dag för inlämning av skiss	2026-06-16
➤ Anbudet/ Skissen ska vara giltig till	2026-08-31
➤ Tilldelningsbeslut av gestaltningsupdrag	senast 2026-06-29
➤ Start för gestaltningsupdrag	senast 2026-08-24

Ombyggnationen beräknas vara färdig och tas i bruk i januari 2027 men konstverket behöver inte vara färdigställt till dess. Slutdatum för gestaltningsuppdraget bestäms i samråd med konstnären. Tidsplanen för byggprojektet är preliminär och kan ändras under projektiden.

Budget

För intresseanmälan utgår ingen ersättning. Två konstnärer kommer att tilldelas ett skissupdrag och för detta utgår ett skissarvode om vardera 25 000 kronor, exklusive moms.

Budgeten för genomförandet av gestaltningsuppdraget är totalt 380 000 kronor, exklusive moms och kan komma att delas mellan två olika konstnärer/uppdrag beroende på förslagets omfattning.

Konstnären ansvarar för budgeten. I budgeten ska alla kostnader för framställandet av konstverket rymmas, inklusive materialkostnader, montering/installation, konstnärens lön, kostnad för konstverkets upphovsrätt, underleverantörer/assistenter, resor, transporter, försäkring och eventuell lagring tills montering kan ske.

Bedömningsprocessen

Efter anmälningstidens slut tar arbetsgruppen del av intresseanmälningarna och fattar beslut om att tilldela skissupdrag till två konstnärer.

Arbetsgruppen för projektet består av förvaltare från Ljusdalshem, konstintendent, verksamhetschef Sektor Välfärd, samt representanter från verksamheten.

För det kommande gestaltningsuppdraget kommer arbetsgruppen att ta följande punkter i beaktning vid utvärdering av skissupdraget:

1. Verkshöjd
2. Möjlighet till praktiskt och ekonomiskt genomförande, realiserbart och inom angiven budget
3. Materialval, tekniska lösningar och hållbarhet

4. Drift och underhållsaspekter
5. Samverkan med den omgivande miljön

Punkterna i bedömningsprocessen behandlas enligt prioritetsordningen 1-5.

Information om upphandlingen

Den konstnärliga gestaltningen finansieras genom 1%-procentsregeln. Den innebär att 1 procent av byggkostnaden avsätts till konstnärlig gestaltning i samband med ny- eller ombyggnation.

Upphandlingen sker enligt Lag (SFS 2016:1145) om offentlig upphandling. I denna upphandling gäller följande upphandlingsförfarande:

Direktupphandling med ett tvåstegsförfarande.

Det innebär att i första steget bjuds yrkesverksamma konstnärer in att lämna en intresseanmälan om att få ta fram ett skissförslag. Därefter väljs minst två konstnärer ut som blir inbjudna att arbeta fram ett skissförslag för den konstnärliga gestaltningen. I steg 2, när de färdiga skisserna har presenterats för arbetsgruppen, fattas beslut om vilken konstnär som får det slutgiltiga gestaltungsoppdraget.

Anbud kan komma att antas utan föregående förhandling. Förhandling kan förekomma.

